

Na závěr kapitoly o úspěšném učiteli uvádí Václav Holeček (2014, s. 106-108) *Desatero + 1 doporučení pro začínající učitele*. Jeví se nám natolik přínosné a inspirativní nejen pro začínající učitele, že je zde uvádíme v plném znění. Tím samozřejmě nevylučujeme možnost zaujetí vlastního, třeba i odlišného stanoviska k uvedeným bodům.

Desatero + 1 praktických doporučení pro začínající učitele

„Úspěšným učitelem se stává absolvent studia učitelství až po několika letech praxe. Obvykle dospívá k níže uvedeným doporučením, která samozřejmě neplatí jen pro začínající učitele.

- Žáky vždy ***co nejvíce zaměstnejte***, zaujměte je pestrostí svých vyučovacích metod. Při své výuce se snažte o „fascinaci problémem a zážitkem“. Někdy je naopak vhodnější neorganizovat výuku příliš do detailů, nechat průběh hodiny na dětech. Na druhé straně je potřeba dodržovat jistou míru atraktivity, ale zároveň s modernizací forem a metod netradiční výuky.
- Vždy na začátku školního roku, pokud možno za aktivní účasti žáků, ***stanovte pravidla hry***. Raději méně pravidel, která ale důsledně dodržujte. Pravidla jsou podmínky, jež budou žáci dodržovat při výuce, nároky na chování ve škole apod. Pamatujte, že „nelze v září šířit lásku a v lednu chtít upevňovat kázeň“. Autoritu má učitel, který má ve svém pedagogickém působení (nejen ve výkladu, ale i ve zvládnutí kázně) jistý systém, řád, jenž důsledně dodržuje.
- ***Definujte své zásady hodnocení***, a to opět na začátku (školního) roku. Řekněte dětem, co vše bude do hodnocení zahrnuto a že výsledná známka u vás nikdy není prostý aritmetický průměr. Znamka zahrnuje nejen výsledky ústního a písemného zkoušení, ale i aktivitu či pasivitu v hodině, přístup ke studiu. Mějte hodně známek nebo jen malých poznámek (např. o aktivitě). O známce s žáky nediskutujte. Po zkoušení svou klasifikaci krátce zdůvodněte. Ve vyšších třídách můžete při klasifikaci využívat spolupráce s žáky. Žák si navrhne známku sám sobě nebo ji může navrhnout svému spolužákovi (vždy s náležitým zdůvodněním). Před vysvědčením na opravu pokud možno nezkoušejte. Buď opravte hned, nebo pouze na akceptovatelnou žádost třídního učitele (ve střední škole možno vyzkoušet z látky za celé pololetí). Při hodnocení buďte vždy objektivní, tj. nenechte se ovlivnit obvyklými výkony žáka (zkuste někdy opravovat písemky bez podpisu žáka, který ji napsal, možná budete překvapeni).
- ***Nesnažte se žákům zalíbit***. Není cílem být oblíbený, ale **mít autoritu a tím i kázeň**. Také neočekávejte od dětí vděčnost, málokdy se objeví žáci s poděkováním a květinou. Při

náhodném setkání s bývalým učitelem na ulici se k němu nehlásí, nepozdraví (zejména premiantky, spíš pozdraví zlobivé). Počítejte také s rozdílem mezi teorií a praxí, každé dítě chápe jinak rychle, nebuďte zklamaní z toho, že to není tak, jak vás to učili na fakultě. Že tomu všichni hned nerozumí, obvykle nemusí být vaše chyba. Počítejte také s tím, že někdy budete místo výuky své žáky spíše vychovávat (což je pro život patrně důležitější než minulé časy).

- Nepoužívejte **pedagogické rány pod pás**, neporušujte **zásady kolegiality**. Před žákem nebo rodičem je nutno vždy obhajovat své kolegy, odmítnout poslouchání pomluv, doporučit otevřenou komunikaci s aktéry konfliktů, nikdy se neptat, jak učí kolega.
- **Nepoučujte, nemoralizujte, neironizujte (neshazujte) žáky**, ale respektujte jejich názory. Pokud vás o to požádají, najděte si čas na zodpovězení jejich otázek, na řešení jejich problémů. Nikdy se jim ale nevnucujte. Také nesrovnávejte chlapce s dívkami, jednotlivé žáky nebo celé třídy mezi sebou, žáci jsou na to velmi citliví.
- **Nikdy se příliš nerozčilujte**, není to profesionální. Mnoho učitelů říká: „Než začnu učit, musím je seřvat. Nevím, co s nimi, tak jim dám písemku.“ Myslete také na své zdraví, rozčilování škodí, tresty udělujte v klidu. Drobné nevhodné, ale nerušivé chování žáků spíše nekomentujte. Žákům jde často jen o to, upoutat na sebe pozornost, a pokud tento cíl není splněn, časem obvykle nevhodné chování vymizí. Pedagogické mistrovství učitele mnohdy spočívá právě v tom, že občas vůbec nereaguje. Na druhé straně, když je to oprávněné, neškodí občas zvýšit hlas a autenticky projevit svůj hněv. Žákům tím sdělujete, že vám nejsou lhostejní.
- **Dobře si promyslete svůj „zásobník odměn a trestů“**, který by měl vycházet z domluvených pravidel. Nevyhrožujte nereálnými tresty, mnohdy stačí položit žákovskou knížku na stůl (nebo použít jiné účinné „pohružky“ na těch školách, kde byly žákovské knížky zrušeny). Pamatujte na individuální přístup (je rozdíl mezi jednotlivci či mezi třídami) a nebuďte naivně důvěřiví (rafinovanost dětí nezná mezí).
- Vhodným způsobem **reagujte na recesi a zjevnou agresi**. Na recesi spíše s humorem či naopak nereagujte, ale později ji výchovně využijte. Na zjevnou agresi je ale nutno reagovat rázně, důstojně, někdy je potřeba použít zásadu „na hrubý pytel hrubá záplata“. Hodně lze vyřešit rozhovorem mezi čtyřma očima, který musí být ukončen vzájemnou dohodou, úmluvami. Vzhledem k rostoucí agresivitě žáků je třeba posoudit, zda se tento rozhovor má konat za přítomnosti svědků (nutno vyloučit nebezpečí žákem vymyšlených obvinění z obtěžování či ze šikany učitele).

- Dobře se připravte na **jednání s rodiči**, vždy jim dítě nejprve pochvalte a vyjadřujte „víru v jejich dítě“. Ved'te si během roku průběžně poznámky, informace pro rodiče. Nahrajte si někdy své žáky na video a uvidíte, jak budou rodiče překvapeni, až jim to promítnete. Rodiče totiž mnohdy netuší, že jejich děti se chovají ve škole zcela jinak než doma.
- **Mějte všechny děti rádi!** Na každém z nich vždycky najdete něco pozitivního, za co si váš vztah zaslouží. Zpříjemněte tím život nejen jemu, ale i sobě.

Někteří začínající učitelé mají v prvních letech ještě jeden problém, na který nejsou dobře připraveni: **malý odstup od svých žáků**. Sami jsou ve svých 23 letech tak trochu ještě dětmi. Dostudují v červnu, kdy se stále ještě o ně starají rodiče, a najednou přes prázdniny musí rychle dospět, aby se v září chovali rozumně a zkušeně, byli svým žákům příkladem. To dost dobře nejde. Největší problém mají začínající učitelé na středních školách, kde jsou jejich žáci sice o něco málo mladší, ale tělesně a mnohdy i psychicky a sociálně zralí, dospělí. Jak si u nich zjednat respekt? Řekl jim to někdo na fakultě?“ (Holeček, 2014, s. 106-108).

Převzato z:

HOLEČEK, Václav. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-3704-1.